

verschijnt driemaandelijks

COOLIA

Kontaktblad van de

Nederlandse Mycologische Vereniging

DEEL 20, NR. 2

APRIL 1977

SCHIZOPORA PHELLINOIDES IN NEDERLAND

H.F. van der Laan

Rembrandtlaan 33
Arnhem

Van Dr.F. Tjallingii kreeg ik ter determinatie een resupinate gaatjeszwam, welke hij 11 oktober 1975 op een elzestam in het Bunderbos tussen Bunde en Geulle, L., had gevonden. Op het eerste gezicht dacht ik met een *Phellinus* species te doen te hebben, maar dat bleek onjuist te zijn, want het ding produceerde witte sporen.

Na vaststelling van de voornaamste mikroskopische kenmerken kwam ik met behulp van Jahn's voortreffelijke tabel voor "Resupinate Porlinge" (2) snel op het genus *Schizopora* terecht. Hiertoe behoren in Europa twee soorten. In de eerste plaats de in ons land zeer algemeen voorkomende en ook bij niet specialisten welbekende *Schizopora paradoxa* (Witte tandzwam). Deze is gekenmerkt door wijde, zeer onregelmatig gevormde poriën. Soms zijn er in plaats van buisjeswanden slechts tandvormige uitsteeksels. De andere tot dit geslacht behorende soort, *Schizopora phellinoides* (Pilát) Domański, ziet er met kleine, juist zeer regelmatig gevormde poriën, heel anders uit. De in de literatuur van deze laatste soort gegeven beschrijving bleek precies op Tjallingii's vondst te passen.

De soortnaam is natuurlijk te danken aan de ook ons dadelijk opgevallen gelijkenis met resupinate *Phellinus* soorten. Die is niet zo zeer een gevolg van de kleur, want de buisjeswanden zijn bovenaan bruin-oranje, terwijl zij onderaan, evenals het poriën-

oppervlak, crème gekleurd zijn. Bij *Phellinus* overheersen geel- tot donkerbruine kleuren. De overeenkomst is vooral een gevolg van de vorm van het oppervlak op een bijna vertikaal substraat. Die doet aan de onderzijde van een trap denken door 1,5-2,5 mm brede horizontale poriënoppervlakken (met 5-6 poriën per mm) en 4-5 mm hoge vertikale vlakken, die door de buisjeswanden worden gevormd (Vgl. Jahn 1966/67: 43, fig. 1c). Aan het uit het Bunderbos meegebrachte materiaal was verder tevens op enkele plaatsen een eerste aanzet van hoedvorming te bespeuren.

De twee genoemde, zo zeer in uiterlijk verschillende soorten zijn in één geslacht verenigd, omdat hun mikroskopische structuur, die een werkelijk unieke combinatie van kenmerken vertoont, vrijwel identiek is.

Trama en subiculum hebben een monomitisch weefsel, bestaande uit generatieve hyphen met talrijke gespen. Zij zijn veelvuldig vertakt, vaak juist vanuit of tegenover een gesp. Deze hyphen (diameter 2-3 μm) eindigen soms zeer opvallend in een blaasvormige verwijding (diameter 7-8 μm). Dergelijke blazen komen ook tussen de septa voor.

De buisjeswanden hebben een dimitisch weefsel, waarin dikwandige skelethyphen overheersen. Aan de uiteinden van de minder talrijke generatieve hyphen worden hier, in plaats van blaasjes, soms grote knotsvormige kristal massa's (50-75 x 8-15 μm) aangetroffen. De generatieve hyphen op de randen van de buisjes en in het hymenium dragen daarentegen aan de uiteinden slechts kleine, verspreide kristallen. Tussen de hyphen in de buisjeswanden komen tenslotte nog talrijke losse kristal massa's voor (diameter tot 40 μm).

De utriforme basidiën zijn 12-18 x 4-5 μm groot. De gladde, kort elliptische sporen meten 4-5 x 3-4 μm .

Schizopora phellinoides, die alleen op loofhout is aangetroffen, is kennelijk overal in Europa zeldzaam, want zij werd eerst ruim veertig jaar geleden voor het eerst door Pilát (1935) beschreven aan de hand van uit Oost-Siberië afkomstig materiaal. Volgens Domański (1972) is de soort vrij vaak in Rusland aangetroffen, maar hij noemt voor Polen slechts twee vindplaatsen. Jahn (1971: 64) maakt voor Duitsland melding van vier vondsten in Westfalen, maar veronderstelt, dat de soort ook in andere delen van dat land wel zal voorkomen. Ook in Tsjechoslowakije en Frankrijk zou *S. phellinoides* zijn aangetroffen, maar deze komt niet voor in Pegler's (1973) checklist voor Groot Brittannië. Voor zover bekend was de soort in ons land nog niet eerder gevonden.

- Domański, S. (1972). Fungi, Polyporaceae I (resupinatae), Mucronoporaceae I (resupinatae). Vertaalde, herziene uitgave. Warschau.
- Jahn, H. (1966/67). Die resupinaten Phellinus-Arten in Mitteleuropa. Westfäl. Pilzbr. 6: 37-108.
- Jahn, H. (1971). Resupinate Porlinge, Poria s. lato in Westfalen und im nördlichen Deutschland. Westfäl. Pilzbr. 8: 41-68.
- Pegler, D.N. (1973). The Polypores. Bull. Br. mycol. Soc. (Suppl.) 7 (1).
- Pilát, A. (1935). Additamenta ad floram Siberiae Asiaeque orientalis mycologica. Bull. trimest. Soc. mycol. Fr. 51: 383.

DE MOERASHONINGZWAM

ARMILLARIELLA (CLITOCYBE) ECTYPA

G.A. de Vries

Chopinlaan 1
Baarn

Op 7 augustus 1976 overhandigde W. Gams mij ter determinatie een lichtbruine, ongeringde, langgesteelde paddestoel, die hij in een moerassig weiland in de Wieden (stafkaart-koördinaten: 519,6 x 195,8) tussen allerlei zeggen en grassen gevonden had. Op het eerste gezicht deed de zwam mij sterk denken aan *Clitocybe tabescens*, een soort die naar mijn weten nog niet in Nederland is gevonden, maar hier eventueel toch wel zou kunnen voorkomen. Het vreemde van het geval was echter, dat de Overijsselse paddestoel niet in dichte bundels op hout groeide, maar volkomen geïsoleerd op de grond. Determinatie met behulp van de Flore analytique leidde zonder veel moeite tot *Clitocybe ectypa* (Fr.) Moreau, die Kühner & Romagnesi samen met de eveneens ringloze *C. tabescens* en de geringde *Clitocybe mellea* in de sectie *Armillariella* Karsten plaatsen. Singer (1975) en Moser (1967) doen dit óók, echter met dit verschil, dat ze de sectie tot een apart geslacht promoveren.

Over het voorkomen van *Armillariella ectypa* in Nederland blijkt nog vrijwel niets bekend te zijn. C. Bas kon hem althans nergens vinden in de indexen en icones in Leiden. Hij herinnerde zich echter dat W. Reijnders hem eens gevonden zou hebben. Nog